

Kommunal- og moderniseringsdepartementet
Klima- og miljødepartementet

Unntas fra offentlighet jf. offl. §
15.1

Deres ref

Vår ref

Dato

14/8221-32

6.3.2015

Reguleringsplan for Engebøfjellet

1. Innledning og sammenfatning

Vi viser til at selskapet Nordic Mining planlegger å utvinne titanmineralet rutil fra Engebøfjellet i Naustdal kommune i Sogn og Fjordane. For nærmere informasjon om Engebøprosjektet viser vi til Nærings- og fiskeridepartementets brev av 30.1.2015, sendt som et bidrag til Kommunal- og moderniseringsdepartementets behandling av innsigelsen fra Fiskeridirektoratet til reguleringsplanen og til Klima- og miljødepartementets behandling av søknaden om utslippstillatelse.

Engebøprosjektet kan gi grunnlag for en betydelig langsiktig verdiskaping og nye arbeidsplasser. Nordic Mining har fremlagt informasjon som anslår at verdiskapingen kan bli om lag 500 mill. kroner per år og at det kan være ressursgrunnlag for utvinningsvirksomhet i nærmere 50 år. En realisering av prosjektet kan også gi muligheter for verdiskaping og industriell utvikling ut over selve utvinningen av rutil og granat.

Vi ser at den planlagte virksomheten i Engebøfjellet kan ha negative virkninger for miljøet og for enkelte andre næringsvirksomheter i området, for omdømmet til sjømatnæringen og for sjømattryggheten. Omfanget av mulige negative eksterne virkninger av prosjektet er usikkert. Det er faglig uenighet om omfanget av mulige miljøeffekter. Vi legger til grunn at effekter for andre næringer og for miljøet langt på vei kan begrenses gjennom å stille vilkår til virksomheten.

Etter vår vurdering vil verdien av mineralutvinning klart overstige sannsynlige negative virkninger for andre næringer og for miljøet. På denne bakgrunn tilråder vi at reguleringsplanen for Engebøfjellet stadfestes og at innsigelsen fra Fiskeridirektoratet ikke tas

til følge. Det forutsetter imidlertid at følgende tiltak kommer på plass i forbindelse med en eventuell utslippstillatelse:

1. Det må i forbindelse med utslippstillatelsen stilles krav til at Nordic Mining kontinuerlig arbeider for å redusere behovet for avgangsmasser til Førdefjorden.
2. Det etableres akseptkriterier og varig overvåking av mulig partikkelspredning fra avgangsmasser til sjødeponi i forbindelse med utslippssøknaden. Kostnadene dekkes av Nordic Mining.
3. Det etableres et system for kunnskapsbasert risikovurdering av sjømattryggheten fra området. Denne inkluderer utvikling av en akkreditert analysemetode for overvåking av akrylamid i sjømat som følge av bruk av kjemikaliet Magnafloc 155. Overvåkingen må innebære at det blir tatt prøver av relevante arter i området gjennom hele driftsperioden, eller så lenge dette flokkuleringsmiddelet benyttes i sjødeponiet. KLD og NFD samarbeider om etableringen og gjennomføringen av en slik overvåking. Kostnadene dekkes av Nordic Mining.
4. Vi forutsetter at mulig forurensning av kadmium og titan i blåskjell og krabbe og betydningen for mattrygghet blir overvåket og at tiltak settes inn ved behov.

2. Tilleggsbemerkninger fra næringsministeren

Nordic Minings planer om utvinning av rutil fra Engebøfjellet vil kreve driftkonsesjon etter minerallovens § 43 Konsesjonspliktige uttak (driftkonsesjon). Jeg tolker mineralloven slik at det vil være anledning for Direktoratet for mineralforvaltning (DMF) til å pålegge vilkår i driftkonsesjonen for å avbøte eller kompensere for skadevirkninger på andre næringsinteresser. DMF behandler søknader om driftskonsesjon på selvstendig grunnlag. Nærings- og fiskeridepartementet er ankeinstans.

Vi har i den politiske plattformen formulert forventninger om at vi vil satse på mineralnæringen og at vi vil åpne for sjødeponi, men stille strenge krav og sikre miljøovervåking.

Med utgangspunkt i en målsetning om størst mulig samlet verdiskaping i norsk økonomi er det viktig å bidra til å legge til rette for realisering av denne typen prosjekter.

Vi bør med utgangspunkt i regjeringserklæringen kunne etablere gode faglige akseptkriterier for utslipp til sjø og sikre nødvendig overvåking i forbindelse med utslippstillatelsen. Etter mitt syn bør vi kunne stille krav til at selskapet kontinuerlig arbeider med å redusere deponimasser til Førdefjorden. Vi bør ha vilkår som fanger opp eventuell uønsket partikkelspredning fra mineralvirksomhet utenfor sjødeponiområdet gjennom grenseverdier, utslippsarrangementer og overvåking.

3. Tilleggsbemerkninger fra fiskeriministeren

Regjeringen har også et vedtatt mål om betydelig vekst i sjømatnæringen, og jeg er opptatt av at vi må ivareta verdiskapingen fra fiskeri og havbruk i området. Dersom reguleringsplanen vedtas, er det nødvendig at vi sørger for å ha gode avbøtende tiltak, slik at vi får minst mulig negative konsekvenser for fiskeri- og havbruksinteressene og at hensynet til trygg sjømat ivaretas på en god måte.

En realisering av Engebø-prosjektet kan ha negative virkninger for sjømatnæringen dersom vi ikke etablerer gode avbøtende tiltak. Det er også som kjent stor skepsis til prosjektet i næringen. Det er faglig uenighet om strømningsforhold i Førdefjorden og dermed om muligheten for partikkelspredning utenfor sjødeponiområdet. Det er videre utfordringer knyttet til sjømattrygghet og omdømme.

Konsekvensene av det planlagte sjødeponiet for det marine miljøet og for annen næringsvirksomhet har vært grundig belyst og debattert i fagmiljøene. I den forbindelse konstaterer jeg at det er delte meninger om i hvilket omfang fiskeri- og/eller havbruksaktiviteten i Førdefjorden vil bli påvirket av sjødeponiet. Det er faglig uenighet om hvorvidt tilleggsutredningene gir tilfredsstillende svar på hvordan partikkelspredningen fra gruveavgangen vil være i vannmassene i fjorden. Fiskeridirektoratet baserer seg på Havforskningsinstituttet, som fremholder at modellene som er brukt av DNV GL, er beheftet med usikkerhet og metodiske svakheter, uten at Havforskningsinstituttet legger frem alternative beregninger og modeller som kan benyttes til å si noe mer sikkert om uønsket spredning. DNV GL hevder i sine rapporter, utført på oppdrag for Nordic Mining, at det er lite som tyder på at det vil være partikkelforekomster utenfor deponiet og i vannsøylen over sjødeponiet som vil påvirke de øvre deler av fjorden der mesteparten av fisket og oppdrettet finner sted. Samtidig har jeg merket meg at Klima- og miljødepartementet med støtte fra Miljødirektoratet har kommet frem til at det vurderes som lite sannsynlig at avgangsmassene fra mineralproduksjonen vil ha direkte påvirkning på det marine miljøet utenfor deponiområdet.

Det er grunn til å tro at pelagisk fisk som sild og makrell vil kunne fanges andre steder – lengre ute i fjorden – dersom DNV GL tar feil og Havforskningsinstituttet har rett i sin konsekvensvurdering. Har DNV GL rett i sine modeller, påvirker ikke sjødeponiet de vannlagene der denne fisken befinner seg. Jeg har ikke grunn til å tro at det samlede kommersielle fisket vil kunne påføres store negative konsekvenser eller verdiskapingstap som følge av det planlagte sjødeponiet, selv om det skulle bety at fisket må foregå andre steder enn ved deponiområdet.

For oppdrettsnæringen i området stiller det seg noe annerledes. Dersom DNV GLs modeller gir korrekt resultat, vil oppdrettslokalitetene i området ikke bli negativt påvirket av det planlagte sjødeponiet. Gitt at Havforskningsinstituttet har rett, kan oppdrettsanlegg relativt nært til deponiområdet lide et økonomisk tap.

Jeg konstaterer at oppfatningene av risiko og kvaliteten på det utredningsarbeidet som er gjort, er veldig ulike. Miljødirektoratet, som er den kompetente forurensningsmyndigheten, vurderer at utredningene som er foretatt, er tilfredsstillende, og at risikoen og konsekvensene

er innenfor det akseptable målt opp mot de store samfunnsmessige fordelene av prosjektet. Miljødirektoratet har også gjort sin vurdering i lys av innspillene fra Havforskningsinstituttet og Fiskeridirektoratet, som fremholder at usikkerheten fortsatt er stor og at de derfor ikke kan gå god for reguleringsplanen.

Jeg mener at det i forbindelse med utslippstillatelsen er avgjørende at det etableres gode akseptkriterier for partikkelspredning og en robust overvåking av at kravene til partikkelspredning overholdes. Det bør også stilles krav til at Nordic Mining aktivt arbeider for å redusere behovet for deponering av avgangsmasser i Førdefjorden. Etter mitt syn bør Nordic Mining også ha insentiver til å strekke seg langt for å få gjennomført en tilfredsstillende overvåking, for å unngå krav om kompensasjon fra havbruksnæringen. Samtidig er det viktig at selve overvåkingen gjennomføres av et uhildet fagmiljø.

Norge er den nest største eksportøren av sjømat på verdensbasis, og norsk sjømat eksporteres til rundt 130 land. I de senere årene har vi sett at forbrukerne, myndighetene i importlandene og miljøorganisasjonene i stadig større grad stiller spørsmål ved om sjømaten er trygg og sunn. Vi har hatt og har omfattende medieoppmerksomhet nasjonalt og internasjonalt om f.eks. medisinbruk, antibiotikarester, avlusningsmidler, fremmedstoffer og miljøgifter i sjømat. Også i denne saken vil det kunne bli reist spørsmål ved mattryggheten. Risiko forbundet med konsum av sjømat fra områder med sjødeponi kan medføre problemer for eksporten av norsk sjømat som sådan. Selv om dokumentasjonen er god, kan feilaktige oppfatninger bli hengende ved næringen og påvirke omdømmet. Den eneste måten å møte slike utfordringer er gjennom faktakunnskap, dokumentasjon og kontinuerlig overvåking av om sjømaten er trygg.

Norsk institutt for vannforskning (NIVA) har i 2009 undersøkt utlekking av metaller fra eklogitt (malm) i sjøvann. Norsk institutt for ernærings- og sjømatforskning (NIFES) har vurdert rapporten i et sjømattrygghetsperspektiv, og kommet til at kadmium kan oppkonsentreres i vann og at dette kan påvirke kadmiumnivåer i arter som blåskjell og krabbe i områder rundt sjødeponiet. Kadmium står på listen over prioriterte stoffer i vedlegg til vannforskriften. Jeg legger til grunn at overvåking av kadmium følges opp i henhold til Norges internasjonale forpliktelser på området. I den forbindelse viser jeg til Klima- og miljødepartementets brev av 5.2.2015 hvor det fremgår at i vurderingen etter forurensningsloven vil utlekking fra avgangsmassene bli utredet, og at mulige vilkår kan settes.

NIFES har også pekt på at nanopartikler med titanoksid kan utgjøre en fare for mattrygghet i blåskjell og krabbe. Det er ikke etablerte grenseverdier for titan i sjømat, og jeg mener derfor at dette må overvåkes på linje med kadmium.

Nordic Mining skal benytte ulike prosesskjemikalier i forbindelse med sjødeponeringen. Av prosesskjemikaliene som er planlagt brukt, er det særlig Magnafloc 155 (består av polyakrylamid) som antas å kunne være miljøskadelig. NIFES opplyser at polyakrylamid generelt anses som lite giftig, men kan inneholde små mengder rester av akrylamid. Selv om opphoping av akrylamid i næringskjeden i dette tilfellet er lite sannsynlig, så vil et sjødeponi representere

en kontinuerlig kilde over en lang tidsperiode til akrylamid via vann og annen fisk / andre bunndyr som er eksponert for stoffet. Det foreligger derfor en potensiell risiko for at fisken tar opp og lagrer stoffet i fileten. Mer kunnskap om dette må utvikles og innhentes i driftsfasen, og eventuelle tiltak vurderes iverksatt når tilstrekkelig kunnskap foreligger.

På den bakgrunn mener jeg at Nordic Mining i forbindelse med utslippstillatelsen bør pålegges å etablere et system for overvåking av sjømat fra området for å sikre at den er trygg og ikke har uakseptable konsentrasjoner av reststoffer som følge av kjemikaliebruk i mineralproduksjonen. Overvåking bør knyttes til stoffet akrylamid og må foregå gjennom hele driftsperioden så lenge det brukes kjemikalier der det kan foreligge potensiell fare for at fisken tar opp dette stoffet. For at overvåkingen skal være troverdig, er det viktig at planer utarbeides og prøvetaking gjennomføres av et uavhengig forskningsinstitutt. Jeg forutsetter derfor at Klima- og miljødepartementet samarbeider med Nærings- og fiskeridepartementet om dette i forbindelse med behandlingen av utslippstillatelsen.

Med hilsen

Elisabeth Aspaker

Monica Mæland